

جمهوری اسلامی ایران

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان حفظ نباتات کشور

راهنمای شناسائی و ردیابی

آفت قرنطینه خارجی

بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زرد آلو
Candidatus Phytoplasma prunorum Seemüller
& Schneider, 2004

Acholeplasmatales: Acholeplasmataceae

تهیه و تنظیم:

احمد چراغیان

دفتر پایش و تحلیل خطر

1404

بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو

Candidatus Phytoplasma prunorum Seemüller & Schneider, 2004

Domain: Bacteria

Phylum: Firmicutes

Class: Mollicutes

Order: Acholeplasmatales

Family: Acholeplasmataceae

Other scientific names:

European stone fruit yellows phytoplasma Apricot

chlorotic leafroll phytoplasma

Phytoplasma prunorum [Candidatus] Seemüller & Schneider, 2004

Common name:

Apricot chlorotic leafroll,

Cherry Molières disease,

nectarine chlorotic leafroll,

peach vein enlargement peach yellows (European),

vein clearing

apricot dieback,

decline of Japanese plum,

peach decline, peach rosette,

plum leptonecrosis, Peach

اهمیت اقتصادی:

بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFYP) بر روی زردآلو و آلوئی ژاپنی از مهم ترین بیماریهای این میزبان ها و علل غالب زوال و مرگ درختان میزبان است. درختان زردآلو 12-24 ماه پس از اولین بروز علائم از بین می روند. اگر منبع پایه هلو باشد، این دوره ممکن است به هفته ها کاهش یابد.

بهبودی مجدد برای درختان ردآلو بندرت اتفاق می افتد، اما بیشتر اوقات ممکن است این عمل در *Prunus salicina* رخ می دهد. در فرانسه، بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو احتمالاً مسئول 60-70٪ موارد کاهش زردآلو است. مشکلات جدی زمانی به وجود می آیند که درختان برای اولین بار پس از 5 سال میوه می دهند. ممکن است هر سال 5 درصد از درختان کشته شوند. در کشورهای دیگر که این بیماری رخ می دهد، *P. salicina* به عنوان میزبان مهم تر به نظر می رسد. در فرانسه، این بیماری در یک زمان باعث مرگ هزاران درخت آلو و گیلاس شد، اما به نظر می رسد در حال حاضر نادر است.

میزبانها:

درختان زردآلو مهمترین میزبان این بیماری می باشند، لیست کلی میزبانها به شرح ذیل می باشد

Major hosts:

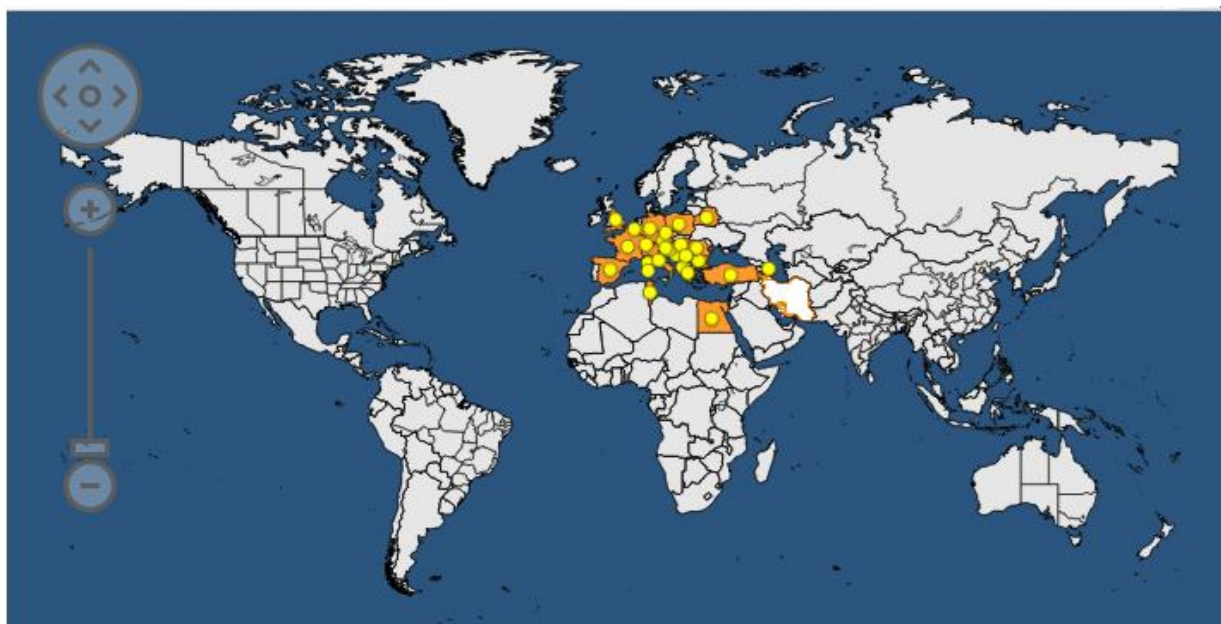
Prunus armeniaca (apricot), *Prunus persica* (peach), *Prunus salicina* (Japanese plum) **Minor**

hosts:

Prunus avium (sweet cherry), *Prunus domestica* (plum), *Prunus dulcis* (almond).

پراکنش جغرافیائی:

اروپا: آلبانی، اطریش، آذربایجان، بلاروس بلژیک، بوسنی، بلغارستان، کرواسی، چک، فرانسه، آلمان، یونان، مجارستان، ایتالیا، نروژ، لهستان، رومانی، صربستان، اسلواکی، اسلونی، اسپانیا، سوئیس، ترکیه، اکراین، انگلستان
آسیا: گزارش تائید نشده ای از ایران
آفریقا: مصر، تونس

نقشه پراکنش بیماری فیتوپلاسمائی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو

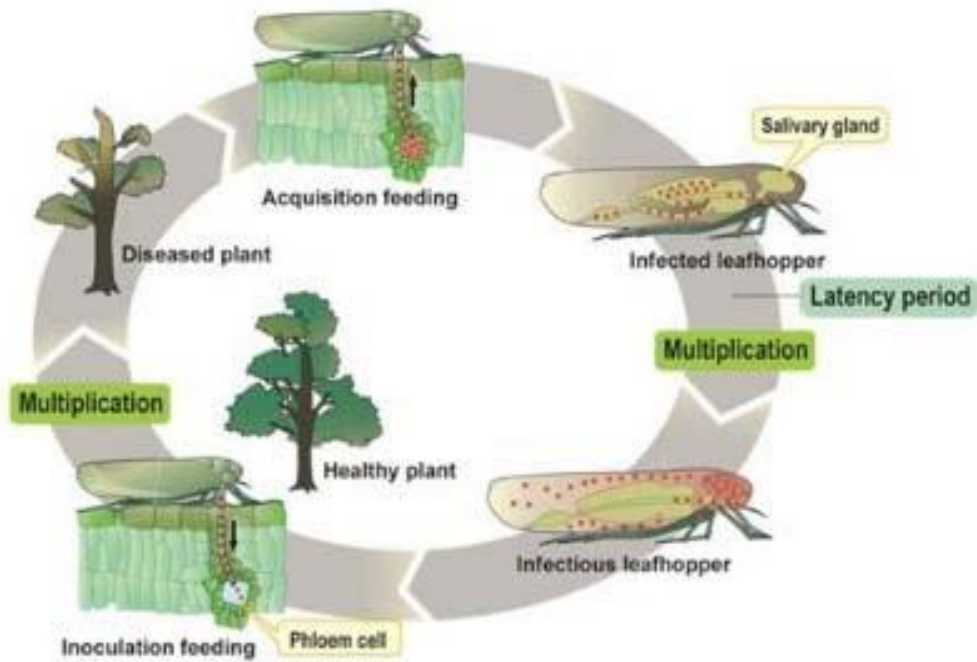
شکل شناسی:

Németh (1986) ویژگی های مورفولوژیکی بیماری فیتوپلاسمائی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFYF) را به عنوان اجسام پلئومورفیک توصیف کرد. با این حال، ذرات باسیل شکل نیز یافت شد. اجسام داخل واکوئولی میله ای یا کروی شکل را می توان در سلول های آبکش جوان و با آلودگی کم یافت. اجسام در سلول های قدیمی و به شدت آلوده فشرده شده و تحلیل می روند (Németh, 1986).

زیست شناسی:

این بیماری که از طریق پیوند قابل انتقال است، در اصل به یک ویروس نسبت داده شده است. با این حال، علائم نوع زرد، تشخیص اجسام شبیه مایکوپلازما در آندها، و بهبود نسبی علائم توسط تیمارهای تتراسایکلین در دهه 1970 نشان داد که عامل علت شناسی احتمالی یک فیتوپلازما است (Morvan et al., 1973). پاتوژن هنوز در محیط های عاری از سلول کشت نشده است. انتقال از طریق یک ناقل حشره مطمئناً اتفاق می افتد و وسیله اصلی گسترش بیماری است. حشره ، *Fieberiella florii*، ناقل احتمالی بیماری فیتوپلاسمائی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFYF) نظر گرفته شد. در اسپانیا، زنجبرک ها (cicadellids) در باغ های زردآلو که در آن رول برگ کلروتیک رایج بود، فراوان تر بود (Llacer et al., 1986). برخی از مطالعات اولیه نشان داده اند که در باغ های آلوده زردآلو و آلو در ایتالیا، بیماری فیتوپلاسمائی پیچیدگی برگ

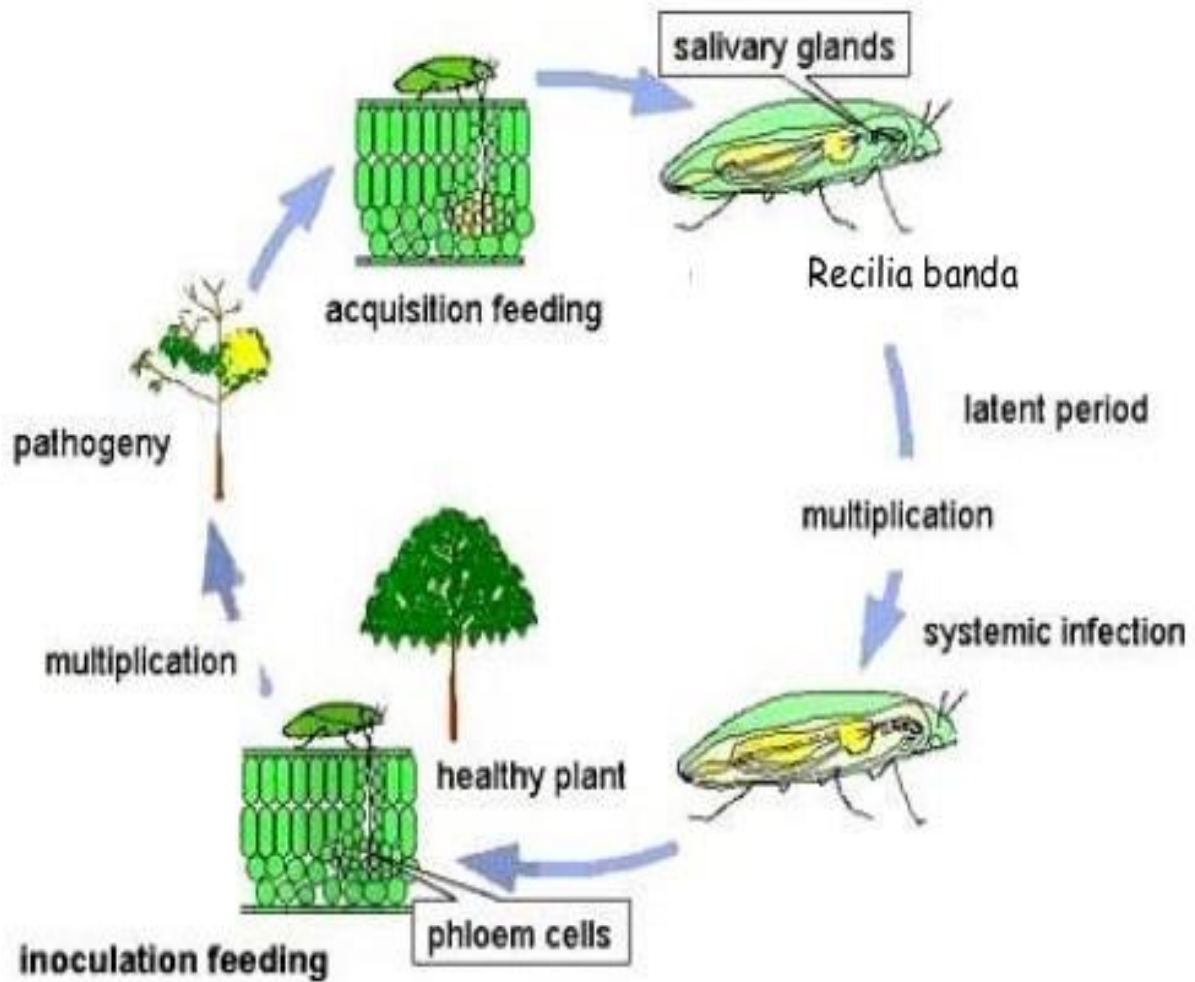
کلروتیک زردآلودر *Anaceratagallia* و *Euscelis* شناسایی شده است، اما مطالعات انتقال بیشتری مورد نیاز است (Poggi و Pollini و همکاران، 1997). در فرانسه، با وجود بررسی‌های گسترده، تشخیص PCR خاص در شناسایی حشرات آلوده شکست خورده است (Jarusch و همکاران، 1999). با این حال، دووال و همکاران (1999) گزارش می‌دهد که گلابی پسپل *Cacopsylla pruni* ناقل بیماری فیتوپلاسمائی پیچیدگی برگ کلروتیک زردآلودر در باغ‌های آلو ژاپنی است. *C. pruni* توسط Carraro و همکاران استفاده شد. (1998) به طور تجربی زردهای میوه هسته دار اروپایی را به 89 درصد از کل cv آلو ژاپنی تلقیح شده انتقال داد. "Ozark Premier".

Oshima et al. 2011

Phytoplasma Life Cycle

Life cycle of NSD in the region

علائم خسارت:

علائم ناشی از بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFYP) تحت تاثیر گونه، رقم و عوامل محیطی نامشخص است. به طور کلی، آنها شامل جوانه زدن زودرس، بزرگ شدن رگبرگ، رنگ شدن برگ، نکروز آبکش و رشد رویشی خارج از فصل هستند.

در مورد آلو ژاپنی:

علائم روی *Prunus salicina* مشابه است اما کمتر معمولی است. برگها کوچکتر و مایل به قرمز هستند و به جای پیچش مخروطی شکل استوانه ای را نشان می دهند. بخزان برگ زودتر از حد معمول است و اغلب رشد جدید بین اکتبر و دسامبر آغاز می شود. درختان بیمار در هنگام شکوفه دادن در برگ هستند و به راحتی از درختان سالمی که فقط گل های سفید را نشان می دهند متمایز می شوند. گل ها و میوه های کمتری روی درختان بیمار رشد می کنند، میوه ها کوچکتر و دیرتر از درختان سالم می رسند. نکروز آبکش بعد از یخبندان زمستانی قابل مشاهده است. زوال درختان تا حدودی کندتر از زردآلو است. شاخه های بیمار در عرض چند سال می میرند و در نهایت کل درخت می میرد (Seemüller and Foster, 1995).

در مورد زردآلو:

علائم بیماری را می توان در طول سال تشخیص داد، زیرا یکی از اثرات آن تحریک رشد جدید در طول خواب زمستانی است. با این حال، یخ زدگی آن را مسدود می کند. بهترین زمان برای مشاهده علائم قبل از گلدهی و اواخر تابستان است. در بهار، درختان آلوده قبل از باز شدن جوانه های گل، برگ می دهند. اگر دمای زمستان کمتر از -5 درجه سانتیگراد باشد، درختان آلوده قهوه ای شدن لایه میانی پوست، تیره تر و ضخیم تر با توجه به شدت زمستان نشان می دهند. کامبیوم ممکن است تحت تاثیر قرار گیرد، اما در بهار پوست بیرونی طبیعی به نظر می رسد و اگر لایه زیرین به اندازه کافی نازک باشد سبز باقی می ماند. یک تا دو ماه بعد، پوست بیرونی خشک می شود. علائم برگ برگ در طول تابستان ایجاد می شود و در پایان سپتامبر به وضوح قابل مشاهده است (به جز در موارد حمله زنگ شدید). لامینا در امتداد خطوطی که از دمبرگ تا نوک آن می پیچد، احتمالاً حاشیه برگ را در یک یا دو نقطه از راه لمس می کند و یک مخروط یا یک طرح کلی چند ضلعی ایجاد می کند. کلروز نامنظم بین وریدی نیز دیده می شود. در نهایت، تکثیر جوانه های ابتدایی در انتهای شاخه های کوتاه و تمایل به باز شدن جوانه ها روی چوب های قدیمی وجود دارد.

روی هلو:

علائم بسته به رقم متفاوت است. در برخی ارقام گوشت سفید، شاخ و برگ قرمز در تابستان یا اوایل پاییز و غلتیدن یا پیچ خوردگی جزئی برگها مشاهده می شود. در برخی ارقام دارای بافت زرد، علائم مشابه بیماری ایکس هلو و فیتوپلاسمای برگ زرد هلو است. در مطالعات اخیر (کیسون و همکاران، 1997)، به نظر می رسد که فیتوپلاسم های مختلف ممکن است در بیماری پیچیدگی برگ زرد هلو دخیل باشند. در کالیفرنیا، یکی از اشکال این بیماری توسط سویه ای از فیتوپلاسمای بیماری X ایجاد می شود. اما همچنین مشخص شده است که سویه های دیگر جدا شده از درختان علامت دار هلو در کالیفرنیا با تکثیر سیب، زوال گلابی و فیتوپلاسمای زرد میوه هسته دار اروپایی مرتبط هستند. فیتوپلاسمای رول برگ زرد هلو را می توان به وضوح از فیتوپلاسمای تکثیر سیب و بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFYP) (با RFLP DNA ریپوزومی و تجزیه و تحلیل ساترن بلات) متمایز کرد، اما نه از فیتوپلاسمای کاهش گلابی (توسط RFLP DNA ریپوزومی). برگها تا اواسط تابستان نرمال به نظر می رسند، سپس کمی کلروتیک یا سبز کم رنگ می شوند و ضایعات نکروزه در لایه برگ ایجاد می شوند. بعداً، این ضایعات بریده می شوند تا ظاهری "شات سوراخ" ایجاد

کنند و زردی برگ‌ها آشکارتر می‌شود. به طور همزمان، حاشیه برگ‌ها به صورت طولی به سمت بالا می‌پیچند، نوک برگ‌ها به سمت پایین خم می‌شوند و برگ‌ها سخت و شکننده می‌شوند و زود می‌ریزند. علائم خاص‌تر عبارتند از تورم میانی ناشی از رسوب چوب پنبه‌ای و رنگ زرد یا قرمز وریدهای جانبی بزرگ شده. جوانه‌زدن زودرس برگ‌ها و تغییر رنگ آبکش مشاهده شده است. بینه و باردهی درخت آلوده کاهش می‌یابد، شاخه‌های داربست خشک می‌شوند و درختان در عرض چند سال کاهش می‌یابند (Seemüller and Foster, 1995).

در سایر میزبان‌های **Prunus**:

علائم در سایر میزبان‌های **Prunus** کمتر توضیح داده شده است. اولین علائم بیماری مولیر در آلو و گیلاس اروپایی، برگ‌های خفیف کلروتیک در تابستان است که معمولاً تا زمانی که درختان به سن 3-7 سالگی نرسند مشاهده نمی‌شود. سال بعد، درختان به وفور شکوفا می‌شوند، اما گل‌ها اغلب بدشکل هستند و میوه‌دهی ضعیف است. میوه‌هایی که رشد می‌کنند دارای دمگل کوتاه هستند، کوچک می‌مانند و زودرس می‌افتند. در این مرحله از بیماری، تغییر شکل کوچک برگ‌ها، گل‌زدگی، لیگن شدن ضعیف شاخه‌های جوان، نکروز آبکش و پوست مشهود است. درختان آسیب دیده کاهش یافته و می‌میرند. علائم روی بادام به سختی توضیح داده شده است

علائم بیماری بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی برگ کلروتیک زردآلو روی قسمت آسیب دیده گیاه

رنگ‌های غیر طبیعی؛ اشکال غیر طبیعی

ساقه‌ها: تغییر رنگ خارجی. رشد غیر طبیعی

Chlorosis and rolling of apricot leaves on a shoot affected by ESFY (right) compared to unaffected apricot (left) (For permission to reproduce images email b.schneider@bba.de) Source: Dr B. Schneider BBA

Chlorosis and rolling of peach leaves on a shoot affected by ESFY (right) compared to unaffected peach (left) (For permission to reproduce images email b.schneider@bba.de) Source [Dr B. Schneider BBA](#)

Chlorosis and rolling of plum leaves affected by ESFY (right) compared to an unaffected leaf (left) (For permission to reproduce images email b.schneider@bba.de) Source [Dr B. Schneider BBA](#)

Chlorosis and rolling of apricot leaves affected by ESFY (left) compared to an unaffected leaf (right) (For permission to reproduce images email b.schneider@bba.de)

Source *Dr B. Schneider BBA*

The lamina rolls up along lines running from the petiole to the tip

Phloem necrosis caused by *Candidatus Phytoplasma prunorum*

Necrosis of the vascular tissue of an ESFY affected *Prunus* tree (For permission to reproduce images email b.schneider@bba.de).

Source *Dr B. Schneider BBA*

راههای انتقال و انتشار:

پراکندگی طبیعی (غیر زیستی)

در مناطق آلوده، راه اصلی انتقال احتمالاً توسط ناقلان سیکادلید است. اهمیت میزبان‌های علفی به‌عنوان یک مخزن برای ESFYP هنوز باید ارزیابی شود.

انتقال در تجارت

مواد کاشت آلوده (گیاهان جوان، غنچه‌ها و به‌ویژه پایه‌های تکثیر شده رویشی) وسیله بالقوه اصلی معرفی در فواصل طولانی به مناطق غیر آلوده است.

قطعات گیاهی که می‌توانند آفت را در تجارت/حمل و نقل حمل کنند

- نهال/گیاهان ریز ازدیاد: تولید داخل. نامرئی

- ساقه (بالای زمین) / ساقه / تنه / شاخه: حمل داخلی. نامرئی

اجزای گیاهی که برای حمل آفت در تجارت/حمل و نقل شناخته نشده‌اند

- پوست

- پیاز / غده / بنه / ریزوم

- میوه‌ها (شامل غلاف)

- رشد گیاهان همراه متوسط

- گل / گل آذین / مخروط / کاسه گل

- برگ

- ریشه‌ها

انتقال از طریق دانه یا گرده وجود ندارد

ناقلین:

Vector	Source	Reference	Group	Distribution
<i>Cacopsylla pruni</i>			Insect	

Cacopsylla pruni – vector of *Candidatus Phytoplasma prunorum* (For permission to reproduce images email wolfgang.jarausch@agroscience.rlp.de).

Source [Dr Wolfgang Jarausch Agroscience](#)

cicadellid vectors

اقدامات قرنطینه ای:

اگرچه بیماری فیتوپلاسمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFY) دیگر به عنوان مقررات قرنطینه ای بیماری در اروپا در نظر گرفته نمی شود، اما خطر قابل توجهی برای سایر قاره هایی است که در آن فیتوپلاسم های گروه تکثیر سیب که به میوه هسته دار حمله می کنند، وجود ندارد. اهمیت آن بستگی به وجود ناقلین مناسب دارد.

1. kép: *Candidatus Phytoplasma prunorum* (Fotó: Süle Sándor)

روشهای ردیابی و بازرسی:

شناسایی مثبت نیاز به آزمایش انتقال پیوند بر روی یک نشانگر چوبی دارد. یک آزمایش سریع که ممکن است امتحان شود، استفاده از معرف 4) DAPI (6-diamidino-2-phenylindole) برای تشخیص فلور سانس فیتوپلازما در لوله های غربالی رگبرگ های برگ است. تکنیک های مولکولی با استفاده از دات بلات، آنالیز هیبریداسیون جنوبی، PCR (Avinent) و Carraro؛ 1995، Llacer و همکاران، 1998)، PCR تودرتو (Waterworth and Mock، 1999) و RFLP (Bertaccini و همکاران، 1997) اکنون برای شناسایی و بیماری فیتوپلازمایی پیچیدگی کلروتیک برگ زردآلو (ESFYP) در دسترس هستند. توزیع پاتوژن در درختان آلوده ناهموار است و تحت تأثیر میزبان و زمان سال است. بنابراین، نمونه برداری کامل و تکرار آزمایش ها مهم است. یک استاندارد EPPO در مورد تشخیص فیتوپلازم درختان میوه منتشر شده است (OEPP/EPPO، 1994).

Tree decline caused by *Candidatus Phytoplasma prunorum* (left healthy)

Detection and inspection of *Candidatus Phytoplasma prunorum*

سنجش سرولوژی:

انتخاب نمونه:

فیتوپلاسماها به آبکش محدود هستند و بافت آوندی باید برای تشخیص موفقیت آمیز PCR استفاده شود. دمبرگ های برگ، رگبرگ میانی از برگ های علامت دار و خراشیدن پوست شاخه ها و شاخه ها را می توان از میزبان های گیاهی در حال رشد استفاده کرد. می توان از دمگل های میوه گیلاس استفاده کرد و در بادام از قسمت نوک تیز پایین پوسته در حالی که هنوز نرم است می توان استفاده کرد (Lauri Guerra Pers. Comm). اگر گیاه خواب باشد، می توان از جوانه ها و خراشیدن پوست شاخه ها، تنه و ریشه ها استفاده کرد، اگرچه اینها احتمالاً کمتر قابل اعتماد هستند. در صورت استفاده از تراشیدن پوست از مواد چوبی، لایه مرده پوست بیرونی را جدا کنید تا بافت عروق داخلی سبز رنگ نمایان شود.

عفونت های بدون علامت ممکن است رخ دهند و در صورت مشکوک بودن به این امر، نمونه برداری کامل از بافت آبکش مختلف از شاخه ها و شاخه های مختلف یک گیاه برای جداسازی فیتوپلاسما مهم است.

روش تشخیص فیتوپلاسما توصیه شده

• استخراج DNA کل با استفاده از روش توصیف شده توسط گرین و همکاران. (1999) که از a

®

بافر استخراج CTAB و DNeasy Plant Mini Kit (Qiagen Cat. No. 69104)

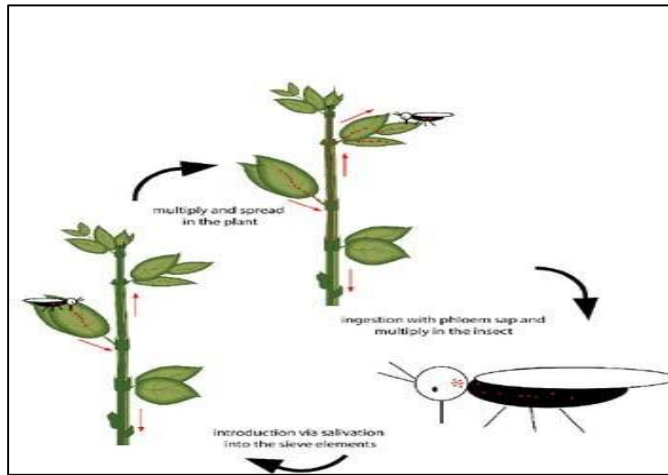
• PCR کنترل داخلی را با پرایمرهای rP1/fD2 انجام دهید. پرایمرهای rP1/fD2 ژن S rRNA16 را از بیشتر پروکاریوت ها و همچنین کلروپلاست ها تقویت می کنند. اگر این آزمایش منفی باشد، DNA وجود ندارد یا مهارکننده های DNA پلیمراز استخراج شده با اسید نوکلئیک وجود دارد. در این شرایط، سعی کنید اسید نوکلئیک را تمیز کنید (پیوست 1) یا استخراج را با روش دیگری تکرار کنید (پیوست 2).

PCR را با استفاده از روش زیر انجام دهید:

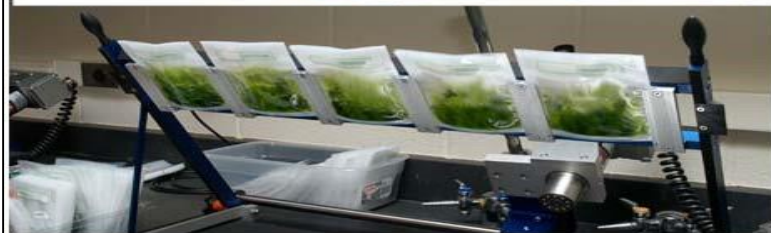
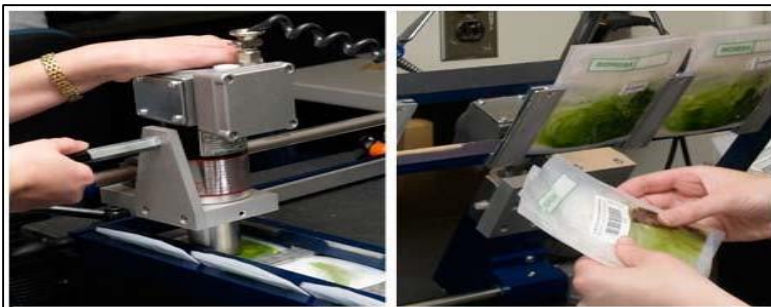
• از یک PCR تو در تو روی DNA خالص شده با استفاده از جفت پرایمر جهانی فیتوپلاسما، P1/P7 برای PCR مرحله اول و سپس جفت پرایمر R16F2n/R16R2 برای مرحله دوم PCR استفاده کنید (جدول 4).

• محصولات PCR را با الکتروفورز ژل آگارز آنالیز کنید.

برای تعیین هویت فیتوپلاسما، محصول PCR تودرتو را توالی مستقیم کنید. اگر توالی یابی مستقیم مشکل ساز باشد، محصول PCR را می توان کلون کرد و سپس با استفاده از روش های شبیه سازی و توالی یابی استاندارد، توالی یابی کرد. داده های توالی را می توان با استفاده از ابزار اصلی جستجوی هم تراز محلی (BLAST) که در آدرس: <http://blast.ncbi.nlm.nih.gov/Blast.cgi> موجود است، تجزیه و تحلیل کرد. اگر امکانات توالی یابی در دسترس نباشد، می توان از یک PCR تودرتو با استفاده از محصول PCR برای محصول PCR مرحله اول (P1/P7) و پرایمرهای اختصاصی گروه SrIII16 (جدول 4) برای شناسایی فیتوپلاسما در سطح گروه استفاده کرد، اما این مشخص نمی کند که کدام گونه فیتوپلاسمای SrIII16 وجود دارد.

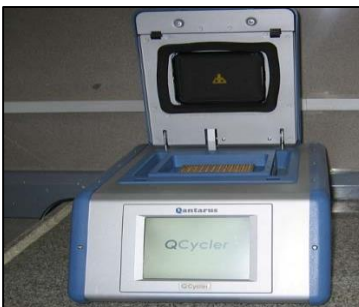
Excision of leaf tissue from orchard or homeowner samples to be processed

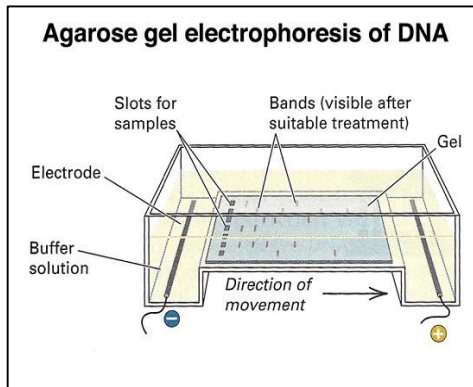
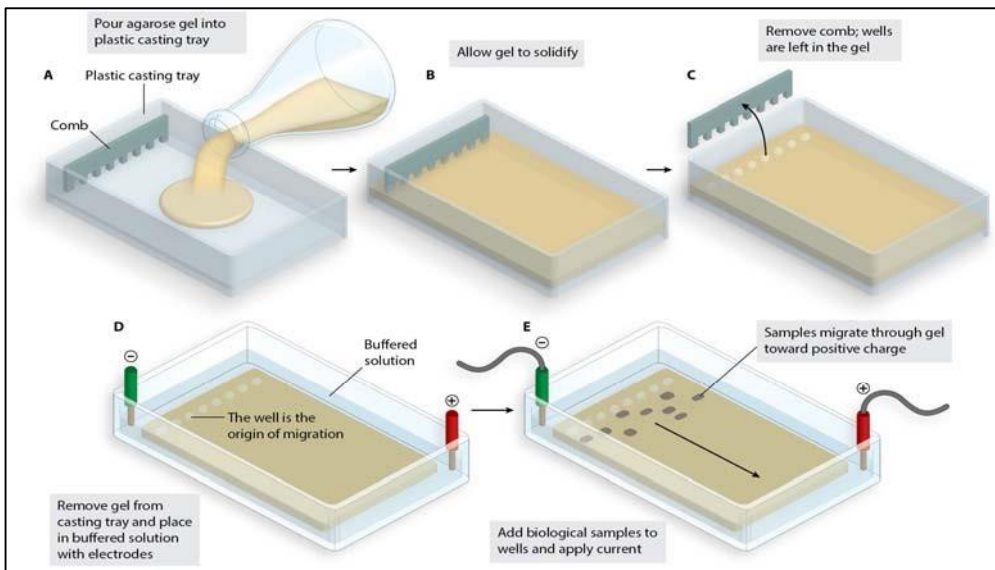
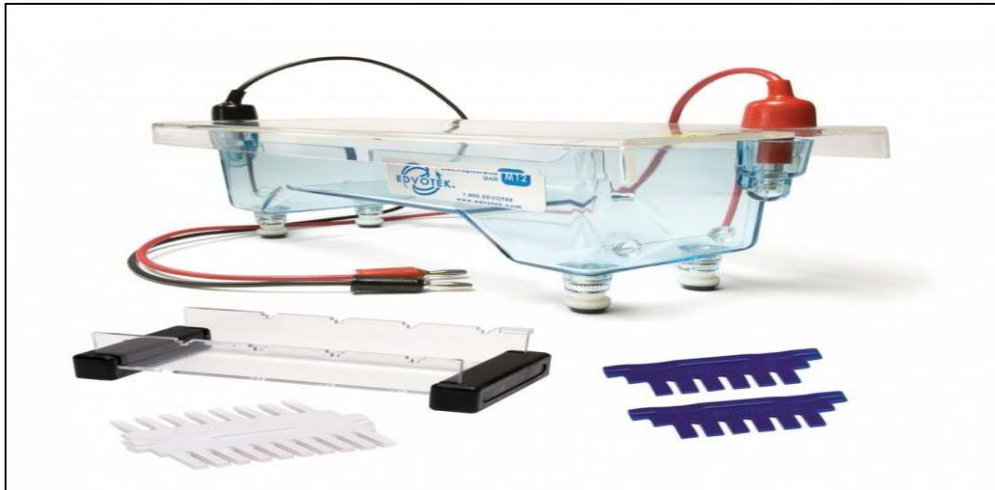
Grinding leaf samples with a tissue homogenizer

Grinding buffer is added to samples.

Detection and inspection Phytoplasma by PCR

Detection and inspection Phytoplasma by PCR

CAB International. 2007. Crop Protection Compendium. 2007 Edition. CAB International. Wallingford, Oxon, UK.

<https://gd.eppo.int/taxon/PHYPPR/distribution>

Hasanzadeh ,Nader, 1995, principles and methods of plant bacteriology, scientific publication center of Islamic azad university,P 641.

http://images.search.yahoo.com/search/images;_ylt=A0oG7jLFXLlSkk4AQwVXNyoA?p=Candidatus+Phytoplasma+prunorum+&fr=yfp-t-742&fr2=piv-web#index=srp

http://images.search.yahoo.com/search/images;_ylt=A0PDoQ4odLpSvgYAu66JzbfF?p=Apricot+chlorotic+leafroll+phytoplasma&fr=yfp-t-742&ei=utf-8&n=60&x=wrt#index=srp

http://images.search.yahoo.com/search/images;_ylt=A0PDoKtfc7pS1x4AqEyJzbfF?p=European+stone+fruit+yellows+phytoplasma&fr=yfp-t-742&ei=utf-8&n=60&x=wrt#index=srp

http://images.search.yahoo.com/search/images;_ylt=A0PDoS6sp79SbjMAfIOJzbfF?p=prunus+survey&fr=yfp-t-742&ei=utf-8&n=60&x=wrt#index=srp

http://images.search.yahoo.com/search/images;_ylt=A0PDoTCSqL9SF2cAujOJzbfF?p=Fire+berriella+florii+&fr=yfp-t-742&ei=utf-8&n=60&x=wrt&y=Search#index=srp

<http://www.cabi.org/isc/datasheet/34065> <http://www.ogrodinfo.pl/ochrona-roslin/rzadziej-wystepujace-wirusy-oraz-fitoplazmy-i-wiroidy-drzew-pestkowych>

<http://portal.nebih.gov.hu/fumagteszt/>

<http://www.padil.gov.au/pests-and-diseases/pest/main/136664/4810>

https://www.researchgate.net/publication/282604076_Implications_of_Candidatus_Phytoplasma_mali_infection_on_phloem_function_of_apple_trees

<http://www.planthealthaustralia.com.au/wp-content/uploads/2013/03/Peach-X-disease-FS.pdf>

<http://plantbiosecuritydiagnostics.net.au/wordpress/wp-content/uploads/2015/03/NDP-17-X-disease-phytoplasma-V1.2.pdf>